

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

P/18/001

LKR.410.001.03.2018

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

ul. Łobzowska 67, 30-038 Kraków

T +48 12 342 34 00, F +48 12 342 34 44

lkr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/18/001 – Wykonanie budżetu państwa w 2017 r. ¹
Jednostka Przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Jerzy Baranek, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKR 18/2018 z 12 stycznia 2018 r. (dowód: akta kontroli str. 1)
Jednostka kontrolowana	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Wadowicach, ul. Emilii i Karola Wojtyłów 4, 34-100 Wadowice (MOPS lub Ośrodek)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Cecylia Wojtyła – Kierownik (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena i jej uzasadnienie

Najwyższa Izba Kontroli ocenia², że MOPS w 2017 r. prawidłowo wykorzystał dotację z budżetu państwa na wypłatę świadczeń wychowawczych realizowanych na podstawie ustawy z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci³ (*Program Rodzina 500 plus*) w kwocie 25 242,1 tys. zł (95,2% środków objętych kontrolą).

W zakresie wykorzystania dotacji na zadania z zakresu świadczeń z funduszu alimentacyjnego wypłacanych na podstawie ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów⁴ w wysokości 1 265,7 tys. zł (4,8%) stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- ustaleniu prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego na podstawie niekompletnych wniosków – w 15 badanych sprawach nie pobrano od wnioskodawców oświadczeń o sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych względem osoby uprawnionej do alimentacji i w 2017 r. wypłacono 40,1 tys. zł świadczeń,
- niepodjęcia wobec jednego spośród siedmiu skontrolowanych dłużników alimentacyjnych żadnych działań od czerwca 2011 r. w celu wyegzekwowania zaległości alimentacyjnej.

Wnioski o środki na realizację objętych kontrolą zadań składano w przewidzianych terminach i kwotach wynikających z faktycznego zapotrzebowania. Środki te otrzymano w terminach umożliwiających prawidłową realizację tych zadań. Dotacje wykorzystano zgodnie z przeznaczeniem, a następnie rzetelnie i terminowo rozliczono.

Wnioski o przyznanie prawa do świadczenia wychowawczego oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego, z wyjątkiem stwierdzonych nieprawidłowości, spełniały wymogi formalne, były analizowane według obowiązujących kryteriów, a decyzje były wydawane terminowo.

MOPS podejmował działania w zakresie windykacji należności alimentacyjnych, wykorzystując instrumenty prawne wskazane w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów. W tym zakresie NIK zwraca uwagę na możliwość stosowania w egzekucji

¹ Kontrolą objęto wykorzystanie środków pochodzących z dotacji celowych z budżetu państwa w wysokości 25 242,1 tys. zł na zadania z zakresu świadczeń wychowawczych oraz 1 265,7 tys. zł na zadania dotyczące świadczeń z funduszu alimentacyjnego.

² W kontroli wykonania budżetu państwa w 2017 r. Najwyższa Izba Kontroli stosuje następujące oceny: pozytywna i negatywna. W przypadku, gdy nie zostały spełnione kryteria dla oceny pozytywnej lub negatywnej stosuje się ocenę opisową.

³ Dz. U. z 2017 r. poz. 1851 ze zm., zwana dalej *ustawą o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci*.

⁴ Dz. U. z 2017 r. poz. 489 ze zm., zwana dalej *ustawą o pomocy osobom uprawnionym do alimentów*.

należności alimentacyjnych instrumentów prawnych, wynikających z innych przepisów⁵ niż ustawa o pomocy osobom uprawnionym do alimentów

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Wykorzystanie dotacji na realizację zadań z zakresu świadczeń wychowawczych

Opis stanu
faktycznego

W 2017 r. MOPS otrzymał dotacje celowe w wysokości 37 825,4 tys. zł (wykorzystał 37 616,6 tys. zł, tj. 99,4%), z tego 37 795,6 tys. zł (99,9% otrzymanych dotacji ogółem) od Wojewody Małopolskiego (część 85/12 – województwo małopolskie), 19,8 tys. zł z Funduszu Pracy⁶ oraz 10,0 tys. zł w formie pomocy finansowej z budżetu Województwa Małopolskiego⁷. Środki przeznaczone na realizację zadań z zakresu administracji rządowej i inne zadania zlecone ustawami wyniosły 36 872,4 tys. zł, w tym 25 354,8 tys. zł na wypłatę świadczeń wychowawczych i ich obsługę (w ramach *Programu Rodzina 500 plus*), a 11 439,2 tys. zł na wypłatę świadczeń rodzinnych. Na realizację zadań własnych otrzymano 953,0 tys. zł, w tym 647,2 tys. zł na dofinansowanie wypłat zasiłków stałych i okresowych w celu zapewnienia pomocy finansowej osobom i rodzinom będącym w trudnej sytuacji życiowej.

(dowód: akta kontroli str. 111-114)

Na wypłatę świadczeń wychowawczych w 2017 r. w dziale 855 *Rodzina*, rozdział 85501 *Świadczenie wychowawcze* (w ramach *Programu Rodzina 500 plus*) pierwotnie zaplanowano kwotę w wysokości 22 554,2 tys. zł, którą w ciągu roku budżetowego trzykrotnie zmieniano i ostatecznie zwiększono do kwoty 25 354,8 tys. zł. Zmiany planu dokonane były na wniosek Wydziału Polityki Społecznej Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie (MUW)⁸.

MOPS składał zapotrzebowanie do MUW na środki finansowe drogą elektroniczną w terminach i kwotach wynikających z faktycznego zapotrzebowania, które były uzgadniane z pracownikami MUW. Środki te były przekazywane przez gminę Wadowice (*Gminę*) do MOPS w wielkościach otrzymanych od Wojewody Małopolskiego (w dwóch transzach – do 10 i 24 danego miesiąca). Zapewniały one pełną i terminową realizację zadań.

(dowód: akta kontroli str. 3-5, 107-110)

MOPS z otrzymanej dotacji celowej w wysokości 25 354,8 tys. zł (25 350,0 tys. zł w § 2060 i 4,8 tys. zł w § 6340) wykorzystał 25 242,1 tys. zł, z tego 24 883,0 tys. zł na wypłatę świadczeń wychowawczych, a 359,1 tys. zł na obsługę wypłaty tych świadczeń, w tym 4,8 tys. zł na dofinansowanie zakupu serwera. Niewykorzystaną kwotę 112,7 tys. zł zwrócono na rachunek MUW 8 stycznia 2018 r.

Koszty obsługi świadczeń wychowawczych w MOPS obliczane były zgodnie z wytycznymi Wojewody Małopolskiego⁹, tj. 1,5% od łącznej przyznanej dotacji. Koszty te były rozliczane wg rzeczywistego wykonania (do planu oraz miesięcznego zapotrzebowania według środków przekazanych).

(akta kontroli str. 3-4, 115-116, 120-123)

Kwota wydatkowana w 2017 r. na wypłatę świadczeń wychowawczych była wyższa o 6 657,3 tys. zł (35,8%) od kwoty wydatkowanej na ten cel w okresie kwiecień-grudzień 2016 r. (18 580,0 tys. zł). Wynikało to z dłuższego okresu wypłacania świadczeń w 2017 r. oraz większej liczby uprawnionych do świadczenia wychowawczego (o 306 osób¹⁰).

⁵ Np. ustawa z dnia 25 lutego 1965 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682).

⁶ Na podstawie umowy z Wojewodą Małopolskim, który przyznał Gminie dotację w wysokości 29,5 tys. zł, z tego w formie dotacji celowej z rezerwy budżetu państwa w wysokości 9,7 tys. zł i 19,8 tys. zł z Funduszu Pracy na dofinansowanie zadania własnego polegającego na dofinansowaniu kosztów wynagrodzenia brutto asystentów rodziny w ramach *Programu asystent rodziny i koordynator pieczy zastępczej na rok 2017*.

⁷ Na podstawie umowy o przyznanie Gminie dotacji na udzielenie wsparcia rodzinom w formie świadczenia na rzecz rodziny w ramach projektu *Małopolska Niania*.

⁸ Wojewoda Małopolski trzykrotnie występował o dokonanie analizy i weryfikacji potrzeb na wypłatę świadczeń wychowawczych.

⁹ Pismo WP-II.3112.15.2016 z 24 marca 2016 r. (akta kontroli str.

¹⁰ W 2016 r. uprawnionych było 4 365 osób, w 2017 r. 4 671 osób.

W 2017 r. w MOPS złożono 3 198 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego, spośród których:

- w 2 772 sprawach przyznano świadczenie na wszystkie dzieci objęte wnioskiem,
- w 304 sprawach odmówiono przyznania świadczenia na pierwsze dziecko, przyznając świadczenia na kolejne dzieci w rodzinie,
- w 103 sprawach wnioski przesłano do innej właściwej jednostki, w tym 94 do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej (do 31 grudnia 2017 r. załatwiono 8, a do 4 marca 2018 r. – 9 spraw)¹¹
- według stanu na 31 grudnia 2017 r. 19 spraw, z uwagi na braki w dokumentacji, mimo wezwania wnioskodawcy do jej uzupełnienia, nie zostało załatwionych (według stanu na 4 marca 2018 r. do załatwienia pozostały 3 wnioski, w przypadku których postępowania zawieszono do czasu doręczenia wymaganych dokumentów).

(dowód: akta kontroli str. 3-4, 8-9).

W okresie od stycznia do grudnia 2017 r. wypłacono ogółem 49 910 miesięcznych świadczeń wychowawczych dla 3 080 rodzin (4 671 dzieci), natomiast w okresie od kwietnia do grudnia 2016 r. wypłacono 36 821 świadczeń dla 2 778 rodzin (4 365 dzieci).

W 2017 r. odsetek dzieci w wieku do 18 lat zamieszkałych na terenie Gminy, którym przyznano świadczenie wychowawcze w ramach *Programu Rodzina 500 plus* wyniósł 68,2% i w porównaniu do roku poprzedniego był większy o 9,1 punktu procentowego. MOPS nie posiadał danych o liczbie uprawnionych do świadczenia wychowawczego. Kierownik wyjaśniła, że pozyskanie takich danych nie było wymagane od Ośrodka. Wskazała również, że MOPS przeprowadził szeroko zakrojoną akcję informacyjną dotyczącą *Programu Rodzina 500 plus*, jednak nie ma wpływu, czy rodzina skorzysta ze świadczenia wychowawczego, oraz że na terenie Gminy jest duża migracja ludności.

(dowód: akta kontroli str. 2-12, 103)

MOPS w 2017 r. nie prowadził kontroli wykorzystania świadczeń wychowawczych wypłaconych w ramach *Programu Rodzina 500 plus*. Kierownik wyjaśniła m.in., że:

- w przypadku, gdy MOPS poweźmie jakiegokolwiek wątpliwości, co do sprawowania opieki nad dzieckiem lub niezgodnego z celem wydatkowania, marnotrawienia świadczeń wychowawczych przeprowadzany jest wywiad środowiskowy,
- w toku wywiadu środowiskowego pracownicy socjalni pytają o sposób wydatkowania otrzymanych środków,
- asystent rodziny w momencie otrzymania informacji o niewłaściwym wydatkowaniu otrzymanych środków przeprowadza z rodziną trening budżetowy,
- w 2017 r. nie stwierdzono przypadków niewłaściwego wykorzystania świadczeń wychowawczych.

(dowód: akta kontroli str. 124)

W 2017 r. MOPS w 26 przypadkach stwierdził nieuzasadnione pobranie świadczenia wychowawczego na ogólną kwotę 38,0 tys. zł, z czego w:

- 22 przypadkach świadczeniobiorcy zwrócili niezasadnie pobrane świadczenia (23,0 tys. zł) wraz z odsetkami (0,5 tys. zł),
- trzech przypadkach spłatę należności (na ogólną kwotę 10,5 tys. zł) rozłożono na raty¹²,
- jednym przypadku świadczeniobiorca odwołał się od decyzji MOPS do Samorządowego Kolegium Odwoławczego (kwota niesłusznie pobranego świadczenia wyniosła 4,5 tys. zł) – sprawa w toku rozpatrywania.

Podstawą uznania przez MOPS za niezasadne pobranie świadczenia było dobrowolne zgłoszenie świadczeniobiorcy o podaniu nierzetelnych danych we wniosku (11 przypadków) oraz ustalenia dokonane w toku weryfikacji dokumentacji złożonej przez świadczeniobiorcę (15 przypadków).

(dowód: akta kontroli str. 5-12)

¹¹ W 2016 r. złożono 94 do 31 grudnia 2017 r. załatwiono 38 wniosków, a do 4 marca 2018 r. załatwiono 37.

¹² W jednym przypadku należność potrącana jest z wypłacanych świadczeń wychowawczych od miesiąca stycznia 2018 r. – wyegzekwowano 1500 zł (należność główna – 1 434,22 zł, odsetki 65,78 zł). W pozostałych dwóch przypadkach należność potrącana jest z wypłacanych świadczeń wychowawczych od lutego 2018 r. (decyzje o rozłożeniu na raty zostały wydane 7 i 23 lutego 2018 r.). Ogółem do końca lutego wyegzekwowano 2 528,15 zł (2 417,86 zł należność główna, 111,29 zł odsetki).

Kontrola 40 spraw o przyznanie prawa do świadczenia wychowawczego zakończonych wydaniem decyzji pozytywnej¹³ wykazała, że wszystkie wnioski spełniały wymogi formalne i były rzetelnie analizowane, wg kryteriów określonych w *Programie Rodzina 500 plus* oraz rozporządzeniach Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej: z dnia 18 lutego 2016 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenie wychowawcze¹⁴ oraz z dnia 27 lipca 2017 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o przyznanie świadczenia wychowawczego oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego¹⁵. Objęte badaniem środki dotacji na realizację zadań w łącznej kwocie 71,7 tys. zł wydatkowano zgodnie z przeznaczeniem. Wyплаты poszczególnych świadczeń były zgodne z kwotami wynikającymi z decyzji i zostały dokonane terminowo.

(dowód: akta kontroli str. 12-43, 107-108)

W 2017 r. MOPS sporządzał miesięczne sprawozdania rzeczowo-finansowe z wykonywania zadań z zakresu świadczeń wychowawczych, o których mowa w art. 30 ust. 1 ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci oraz rozporządzeniach Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia: 18 lutego 2016 r.¹⁶ i 28 września 2017 r.¹⁷ w sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z wykonywania zadań z zakresu świadczenia wychowawczego, w formie elektronicznej (w aplikacji udostępnionej przez MUW), w terminach umożliwiających ich przekazanie Wojewodzie Małopolskiemu. MOPS nie posiadał dokumentów potwierdzających dokonywanie analiz efektów realizacji zadań związanych z wypłatą świadczeń wychowawczych.

Kierownik w wyjaśnieniu podała, że:

- pracownicy odpowiedzialni za realizację świadczeń wychowawczych oraz świadczeń z funduszu alimentacyjnego co najmniej raz w miesiącu przeprowadzają analizę rezultatów wynikających z realizacji zadań,
- przygotowując plan budżetu na dany rok, okresowe sprawozdania rzeczowo-finansowe z realizacji zadań oraz miesięczne zapotrzebowania na środki finansowe Ośrodek bada i analizuje m.in. aktualny stan osób korzystających z poszczególnych świadczeń, sporządza próbne listy wypłat, aby sprawdzić jaką kwotę należy zabezpieczyć na wypłatę świadczeń,
- liczba wykonywanych planów, sprawozdań, zapotrzebowań na środki oraz analiz narzuconych przez organy nadrzędne jest tak duża, że Ośrodek nie widzi potrzeby tworzenia dodatkowych analiz.

(dowód: akta kontroli str. 96)

Kwota dotacji na realizację zadań w zakresie świadczeń wychowawczych została wykazana w sprawozdaniu Rb-50 o *dotacjach związanych z wykonywaniem zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych jednostkom samorządu terytorialnego ustawami* za IV kwartał 2017 r. we właściwej wysokości. Sprawozdania Rb-50 za I, II, III i IV kwartał 2017 r. zostały przekazane w wyznaczonych terminach.

(dowód: akta kontroli str. 97)

2. Wykorzystanie dotacji na realizację zadań z zakresu świadczeń z funduszu alimentacyjnego

Na zadania z zakresu pomocy osobom uprawnionym do alimentów w 2017 r. w dziale 855 *Rodzina*, rozdziale 85502 *Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego* zaplanowano pierwotnie kwotę 1 520,1 tys. zł, którą w ciągu roku budżetowego zmniejszono do kwoty 1 315,2 tys. zł (1 314,4 tys. zł w § 2010 i 0,8 tys. zł w § 6310 na dofinansowanie zakupu serwera). Zmiany planu dokonano na wniosek Wydziału Polityki Społecznej MUW. Z kwoty 1 314,4 tys. zł na wypłatę świadczeń zaplanowano 1 275,8 tys. zł, a 38,7 tys. zł na koszty obsługi.

¹³ Z tego 20 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia wychowawczego złożonych do 30 września 2017 r. w ramach I okresu świadczeniowego (wszystkie wnioski złożone w okresie sierpień-wrzesień) i 20 wniosków złożonych od 1 sierpnia 2017 r. (dotyczących nowego okresu świadczeniowego, tj. na okres od 1 października 2017 r. do 30 września 2018 r.).

¹⁴ Dz. U. poz. 214, zwane dalej *rozporządzeniem MRPiPS z 18 lutego 2016 r.*

¹⁵ Dz. U. poz. 1465, zwane dalej *rozporządzeniem MRPiPS z 27 lipca 2017 r.*

¹⁶ Dz. U. poz. 212.

¹⁷ Dz. U. poz. 1813.

MOPS składał zapotrzebowania na środki finansowe drogą elektroniczną bezpośrednio do MUW w terminach i kwotach wynikających z faktycznego zapotrzebowania, które były uzgadniane z pracownikami MUW. Środki finansowe na realizację tego zadania Gmina przekazywała do MOPS w wielkościach otrzymanych od Wojewody Małopolskiego (w jednej transzy). Zapewniały one pełną i terminową realizację zadań.

(dowód: akta kontroli str. 3-5, 107-110)

Z zaplanowanej kwoty 1 315,2 tys. zł na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego MOPS wykorzystał 1 265,7 tys. zł, z czego 1 226,2 tys. zł na wypłatę świadczeń, 38,7 tys. zł na pokrycie kosztów obsługi i 0,8 tys. zł na dofinansowanie zakupu serwera. Niewykorzystana kwota (49,5 tys. zł) została zwrócona na rachunek MUW 11 stycznia 2018 r.

MOPS w 2017 r. ze środków własnych dofinansował obsługę przedmiotowego zadania w kwocie 98,0 tys. zł. Kierownik Ośrodka wyjaśniła, że:

- ujednolicone koszty obsługi poszczególnych czynności/zadań przez MUW są niedoszacowane;
- znając stanowisko MUW nie zwracano się do gminy Wadowice o wystąpienie do Wojewody Małopolskiego o zwiększenie środków na obsługę świadczeń z funduszu alimentacyjnego. Na spotkaniach pracownicy MUW informowali, że Urząd dokonał oszacowania kosztów obsługi zadań z zakresu administracji rządowej i ich wysokość powinna zabezpieczyć ponoszone koszty;
- w związku ze zmianą w 2015 r. sposobu podziału wyegzekwowanych należności (w pierwszej kolejności pokrywane są odsetki, potem należność główna) dochody gminy z tego tytułu uległy obniżeniu, stąd m.in. konieczność dofinansowania kosztów obsługi tych świadczeń środkami własnymi.

(dowód: akta kontroli str. 4, 124-125)

W 2017 r. MOPS wydatkował na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego o 74,8 tys. zł (5,6%) mniej środków w porównaniu do roku poprzedniego¹⁸, co było związane z mniejszą liczbą wypłaconych świadczeń. W 2017 r. wypłacono ogółem 2 796 świadczeń (dla 267 uprawnionych) z funduszu alimentacyjnego, tj. mniej o 181 świadczeń (6,1%) w porównaniu do roku poprzedniego, w którym wypłacono 2 977 świadczeń (dla 289 uprawnionych). Średnia wysokość świadczenia w 2017 r. wyniosła 438 zł, a w 2016 r. 436 zł.

(dowód: akta kontroli str. 2-3, 44)

W 2017 r. w MOPS złożono 181 wniosków o ustalenie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego, z czego 177 załatwiono pozytywnie, a w czterech przypadkach, z uwagi na przekroczenie kryterium dochodowego, odmówiono prawa do świadczenia¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 44)

Kontrola 15 spraw²⁰ o ustalenie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego złożonych w 2017 r. i zakończonych wydaniem decyzji pozytywnej wykazała m.in., że:

- we wszystkich przypadkach wnioski spełniały wymogi formalne, dołączone były do nich stosowne oświadczenia (w których jednak nie podano sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych do alimentacji), a dokumentacja była analizowana pod względem kryteriów określonych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów oraz rozporządzeniu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 27 lipca 2017 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania, sposobu ustalania dochodu oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku, zaświadczeniach i oświadczeniach w sprawach o ustalenie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego²¹,
- osoby, którym przyznano prawo do świadczenia z funduszu alimentacyjnego (15 spraw), spełniały wymagania określone w art. 9 ust. 2 ustawy o pomocy osobom uprawnionym,
- decyzje w sprawie ustalenia prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego zostały wydane w terminach określonych w art. 20 ust. 3-5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów,

¹⁸ W 2016 r. na wypłatę świadczeń z funduszu alimentacyjnego wydatkował 1 339,7 tys. zł, w tym na wypłatę świadczeń 1 299,5 tys. zł.

¹⁹ W 2016 r. złożono 204 wnioski, z tego 198 rozpatrzono pozytywnie, a w sześciu przypadkach odmówiono prawa do świadczenia.

²⁰ Na podstawie których w 2017 r. wypłacono świadczenia w łącznej kwocie 40,1 tys. zł.

²¹ Dz. U. poz. 1467.

- informacja o przyznaniu prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego była przekazywana do organu egzekucyjnego (komornika sądowego), dłużnika alimentacyjnego oraz organu dłużnika alimentacyjnego.

Wyплаты poszczególnych świadczeń dla objętych kontrolą osób były zgodne z kwotami podanymi w decyzjach i zostały zrealizowane terminowo.

(dowód: akta kontroli str. 45-71, 109-110)

Należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego na 31 grudnia 2017 r. wyniosły 12 678,4 tys. zł, z tego należność główna stanowiła kwotę 9 443,5 tys. zł, a odsetki – 3 234,9 tys. zł. Kwota tych należności, w porównaniu do stanu na 31 grudnia 2016 r., była wyższa o 1 517,2 tys. zł (13,6%), z tego odpowiednio należność główna o 1 053,2 tys. zł (12,6%), a odsetki o 463,9 tys. zł (16,7%)²².

W 2017 r. wyegzekwowano ogółem 327,8 tys. zł, z tego 170,2 tys. zł stanowiła należność główna i 157,6 tys. zł odsetki (w 2016 r. wyegzekwowano odpowiednio: 320,8 tys. zł, 154,6 tys. zł i 166,2 tys. zł). W 2017r. nie umorzono należności z funduszu alimentacyjnego.

(dowód: akta kontroli str. 73)

W MOPS w 2017 r. zarejestrowanych było 310 dłużników alimentacyjnych, tj. o 9 więcej niż w roku poprzednim (301). Wobec dłużników stosowano m.in. następujące środki:

- przeprowadzenie wywiadu alimentacyjnego i odebranie oświadczenia majątkowego – w 133 przypadkach (w 2016 r. w 56),
- zobowiązanie dłużnika alimentacyjnego do zarejestrowania się w urzędzie pracy jako bezrobotny lub poszukujący pracy – w 121 przypadkach (w 2016 r. – 128),
- poinformowanie urzędu pracy o potrzebie aktywizacji zawodowej – w 44 przypadkach (w 2016 r. – brak takich działań),
- uznanie dłużnika alimentacyjnego za uchylającego się od zobowiązań alimentacyjnych – w 18 przypadkach (w 2016 r. – 1),
- złożenie wniosku o ściganie za przestępstwo określone w art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny²³ – w 73 przypadkach, w tym 71 postępowań umorzono (w 2016 r. 9 – wszystkie umorzono),
- wystąpienie do starosty o zatrzymanie prawa jazdy dłużnika alimentacyjnego – w 13 przypadkach (w 2016 r. – 3),
- przekazanie informacji o zadłużeniu do biura informacji gospodarczej – w 34 przypadkach (w 2016 r. – 73).

(dowód: akta kontroli str. 44)

Kontrolą objęto siedem postępowań wobec dłużników alimentacyjnych, z tego dwa, dla których burmistrz Wadowic był organem wierzyciela, oraz pięć, dla których był organem dłużnika i wierzyciela.

W przypadku, gdy burmistrz Wadowic był organem właściwym wierzyciela, MOPS poinformował organ egzekucyjny oraz dłużnika alimentacyjnego o przyznaniu świadczenia, jego wysokości i terminie wypłat poszczególnych świadczeń, wysokości zadłużenia oraz, zgodnie z art. 3 ust. 5 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, wnioskował o podjęcie wobec dłużnika stosownych działań. Wobec dłużników objętych kontrolą podjęto następujące działania:

- w jednym przypadku wystąpiono z wnioskiem do Prokuratury o ściganie dłużnika za przestępstwo określone w art. 209 Kk – postępowanie zostało umorzone,
- w jednym przypadku powiadomiono Komendę Powiatową Policji w Wadowicach o możliwości popełnienia przez dłużnika alimentacyjnego przestępstwa określonego w ww. artykule - Policja odmówiła wszczęcia postępowania,
- w jednym przypadku wystąpiono do Policji o ustalenie miejsca pobytu dłużnika alimentacyjnego.

Ponadto w przypadku jednego dłużnika organ dłużnika wystąpił do Starosty o zatrzymanie prawa jazdy oraz uznał go za dłużnika alimentacyjnego.

W przypadku, gdy burmistrz Wadowic był dla dłużnika organem wierzyciela i dłużnika:

²² Należności z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego na 31 grudnia 2016 r. wyniosły ogółem 11 161,3 tys. zł, z tego należność główna – 8 390,3 tys. zł i odsetki – 2 771,0 tys. zł.

²³ Dz. U. z 2017 r. poz. 2204 ze zm., zwana dalej Kk.

- w dwóch przypadkach poinformowano Prokuraturę, a w jednym przypadku Policję, o możliwości popełnienia przez dłużnika alimentacyjnego przestępstwa określonego w art. 209 Kk – w dwóch sprawach postępowanie zostało umorzone (w jednym przypadku dłużnik alimentacyjny mieszkał z rodziną, pracował dorywczo i przekazywał środki na utrzymanie rodziny), a w jednej sprawie odmówiono wszczęcia postępowania – dłużnik przebywał w zakładzie karnym,
- w dwóch przypadkach wystąpiono do Policji o ustalenie miejsca pobytu dłużnika alimentacyjnego – nie ustalono miejsca pobytu,
- dwóm dłużnikom zatrzymano prawo jazdy,
- wobec jednego dłużnika od 2011 r. nie podjęto żadnych działań,
- w żadnym przypadku nie uznano dłużnika za dłużnika alimentacyjnego, nie wystąpiono do sądu o wyjawienie majątku przez dłużnika alimentacyjnego, jak również nie wystąpiono z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób zobowiązanych do alimentacji, w tym żony dłużnika.

(dowód: akta kontroli str. 74-81)

Pracownicy odpowiedzialni za prowadzenie w MOPS spraw związanych z wypłatą świadczeń z funduszu alimentacyjnego w wyjaśnieniu podali m.in., że:

- Ośrodek przyjął do stosowania wzór wniosku o przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, który nie zawiera wymogu podawania przez wnioskodawcę danych osób spokrewnionych z dłużnikiem alimentacyjnym, stąd odstąpiono od pobierania tych informacji na dodatkowym druku (oświadczeniu),
- Ośrodek w miarę możliwości stara się korzystać ze wszystkich możliwych działań zmierzających do skutecznego egzekwowania zaległych alimentów. W przypadku, gdy nie udało się ustalić aktualnych miejsc przebywania dłużników alimentacyjnych, odstępowano od dalszych działań wobec tych dłużników, aby nie generować kosztów,
- w przypadku, w którym dłużnik alimentacyjny był właścicielem nieruchomości, z uwagi na trudną sytuację materialną rodziny odstąpiono od egzekucji z tej nieruchomości – rodzina czerpała z niej pożytki,
- na 73 zawiadomienia organów ścigania o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 209 Kk do chwili obecnej tylko w 2 przypadkach podjęto dalsze czynności zmierzające do ewentualnego ukarania dłużnika, w pozostałych przypadkach sprawy zostały umorzone.

(dowód: akta kontroli str. 82-94)

Kwota dotacji na realizację zadań z zakresu świadczeń z funduszu alimentacyjnego została wykazana w sprawozdaniu Rb-50 za IV kwartał w prawidłowej wysokości.

(dowód: akta kontroli str. 97)

Miesięczne sprawozdania z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów sporządzono zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 21 grudnia 2015 r.²⁴ oraz z dnia 28 września 2017 r.²⁵ i w terminach umożliwiających ich przekazanie Wojewodzie Małopolskiemu.

(dowód: akta kontroli str. 95)

W latach 2016-2017 MOPS nie był kontrolowany w zakresie objętym niniejszą kontrolą.

(dowód: akta kontroli str. 103-104)

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Wobec jednej osoby zobowiązanej do alimentacji, której dług z tytułu wypłaconych świadczeń alimentacyjnych według stanu na 31 grudnia 2017 r. wyniósł 101,6 tys. zł, nie podjęto żadnej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności od czerwca 2011 r. Organ egzekucyjny, który prowadził windykację nie informował Ośrodka o działaniach podjętych wobec tego dłużnika. W MOPS nie podjęto działań w celu

²⁴ W sprawie sprawozdań z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. poz. 2324 ze zm.).

²⁵ W sprawie sprawozdań rzeczowo-finansowych z realizacji zadań przewidzianych w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (Dz. U. poz. 1812).

uznania tej osoby za dłużnika alimentacyjnego oraz nie skierowano wniosku o wszczęcie dochodzenia z uwagi na podejrzenie popełnienia czynu zabronionego określonego w art. 209 § 1 Kk.

Zgodnie z postanowieniami art. 3 ust. 6 i ust. 7 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów organ prowadzący postępowanie egzekucyjne jest obowiązany do informowania m.in. organu właściwego wierzyciela o stanie egzekucji i przyczynach jej bezskuteczności każdorazowo na wniosek tych organów, w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania, a także każdorazowo w przypadku zaistnienia okoliczności mających wpływ na prawo do świadczenia lub na podejmowane działania wobec dłużników alimentacyjnych. Natomiast organ właściwy dłużnika i organ właściwy wierzyciela zobowiązani byli do przekazywania organowi prowadzącemu postępowanie egzekucyjne wszelkich posiadanych informacji istotnych dla skuteczności egzekucji.

Pracownicy MOPS odpowiedzialni za prowadzenie spraw związanych z podejmowaniem czynności wobec dłużników alimentacyjnych wyjaśnili, że:

- dłużnik ten nie odbierał kierowanej do niego korespondencji,
- nie ustalono jego miejsca pobytu (w 2011 r. wystąpiono do Ministerstwa Sprawiedliwości – Krajowy Rejestr Karny, Centralnego Biura Adresowego MSWiA, Komendy Powiatowej Policji w Wadowicach), a wierzyciele składając kolejny wniosek o świadczenie z funduszu alimentacyjnego informowali, że nie utrzymują z nim żadnego kontaktu i nie znają jego miejsca pobytu. Stąd, aby nie generować dalszych kosztów odstąpiono od dalszych działań wobec tego dłużnika.

(dowód: akta kontroli str. 74)

2. W przypadku wszystkich 15 skontrolowanych wniosków²⁶ o ustalenie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego wnioskodawcy nie podali sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych do alimentacji, a Ośrodek nie pobrał od nich stosownych oświadczeń, rozpatrzył złożone wnioski pozytywnie i wypłacił świadczenia z funduszu alimentacyjnego w łącznej wysokości 40,1 tys. zł.

Zgodnie z postanowieniami § 2 pkt 8 rozporządzenia MRPiPS z 27 lipca 2017 r. wnioskodawcy są zobowiązani m.in. do podania sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych względem osoby uprawnionej do alimentacji. Na podstawie § 8 ust. 1 tego rozporządzenia w przypadku złożenia nieprawidłowo wypełnionego wniosku organ właściwy wierzyciela przyjmuje wniosek i wzywa, wraz z pouczeniem, pisemnie wnioskodawcę do poprawienia lub uzupełnienia wniosku w terminie 14 dni od dnia otrzymania wezwania. Niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

Zastępca kierownika MOPS wyjaśniła, że:

- wnioski o świadczenia z funduszu alimentacyjnego składane były osobiście przez wnioskodawców w siedzibie Ośrodka i były na bieżąco weryfikowane przez pracowników. Informowali oni wnioskodawców o skutkach niepodania informacji o sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych do alimentacji, lecz Ci skutecznie odmawiali wpisania takiej informacji,
- pisemne wezwanie strony do uzupełnienia wniosku spowodowałoby wydłużenie procesu wydania decyzji i mogło skutkować wstrzymaniem lub przerwaniem ciągłości wypłaty świadczenia,
- przy składaniu kolejnych wniosków Ośrodek będzie bezwzględnie żądał od wnioskodawcy określenia sytuacji ekonomicznej osób zobowiązanych do alimentacji. W przypadku ich braku, wnioski nie będą rozpatrywane.

(dowód: akta kontroli str. 45-70, 126)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

W objętych badaniem sprawach dotyczących podejmowania działań w celu wyegzekwowania środków od dłużników alimentacyjnych z tytułu wypłaconych świadczeń z funduszu alimentacyjnego, poza jedną sprawą przedstawioną powyżej, podejmowano działania w zakresie windykacji należności alimentacyjnych, stosując instrumenty prawne bezpośrednio wskazane w ustawie o pomocy osobom uprawnionym do alimentów.

²⁶ Wnioski zostały złożone po 1 sierpnia 2017 r.

NIK zwraca jednak uwagę, że MOPS w ramach tych działań może wykorzystywać również instrumenty określone w innych przepisach prawa. Wynika to z postanowień art. 7 ust. 1 ustawy o pomocy osobom uprawnionym do alimentów, zgodnie z którymi organ właściwy wierzyciela albo organ właściwy dłużnika mogą wytaczać powództwa na rzecz obywateli. Tymczasem w żadnym ze skontrolowanych przypadków MOPS nie wystąpił do sądu o wyjawienie majątku przez dłużnika alimentacyjnego²⁷ lub z powództwem o ustalenie alimentów od innych osób zobowiązanych do alimentacji, w tym żony dłużnika²⁸.

W ocenie NIK stosowanie wszystkich dostępnych instrumentów prawnych mogłoby przyczynić się do zwiększenia ściągłości należności od dłużników alimentacyjnych.

(dowód: akta kontroli str. 74-81)

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli²⁹, wnosi o:

- 1) systematyczne prowadzenie działań windykacyjnych wobec dłużników alimentacyjnych,
- 2) egzekwowanie od wnioskodawców podawania we wnioskach o przyznanie prawa do świadczenia z funduszu alimentacyjnego oświadczeń o sytuacji majątkowej osób zobowiązanych do alimentacji, a w przypadku jego braku wezwanie wnioskodawcy do jego złożenia wraz z pouczeniem, iż niezastosowanie się do wezwania skutkuje pozostawieniem wniosku bez rozpatrzenia.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania
wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwagi i wykonania wniosku pokontrolnego oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, dnia 26 marca 2018 r.

Kontroler

Jerzy Baranek
Główny specjalista kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

z up.

Jan Kosiniak
Wicedyrektor

²⁷ Możliwości takie wynikają z art. 913 i art. 914 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 155 ze zm.).

²⁸ Stanowią o tym przepisy art. 128-144 ustawy z dnia 25 lutego 1965 r. Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz. U. z 2017 r. poz. 682).

²⁹ Dz. U. z 2017 r. poz. 524.